

ŠVAISTAS-BALČIŪNAS JUOZAS

Gimė 1891 03 30 Rokiškyje
mirė 1978 09 21 Los Angeles, JAV

Rašytojas, redaktorius, Lietuvos kariuomenės pulkininkas

Gimė gausioje neturtingo staliaus šeimoje. Mokėsi Rokiškio pradžios mokykloje, Rokiškio, Daugpilio? realinėse mokyklose, 1909–1913 m. Panevėžio mokytojų seminarijoje. 1915 m. įstojo į mokytojų institutą Stavropolyje. 1917 m. baigė karo mokyklą Maskvoje. 1924–1928 m. studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultete literatūrai.

Baigęs pradžios mokyklą, dirbo zakristijono, grafų virėjo pagalbininku. 1906–1913 m. su tėvais gyveno Daugpilio priemiestyje Gryvoje, Latvijoje. 1913–1915 m. mokytojavo Stačiūnuose Šiaulių r. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, atsidūrė Rusijoje, buvo mobilizuotas į caro armiją, mokėsi karo mokykloje, pateko į frontą. 1918 m. grįžo į Lietuvą, dirbo Skemų dvare administratoriumi, suorganizavo Obelių miesto komitetą ir valsčiaus miliciją tvarkai palaikyti, 1919 m. buvo Rokiškio policijos viršininkas ir Zarasų karo komendantas. 1919–1939 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje, pulkininkas, redagavo 1928–1935 m. žurnalą „Karys“, 1935–1939 m. kariuomenės štabo spaudos ir švietimo skyriaus viršininkas. Nuo 1940 m. dėstė Karo mokykloje. 1942–1943 m. redagavo pirmuosius du leidinio „Lietuvių archyvas“ tomus. 1943–1944 m. dirbo Kauno miesto savivaldybės švietimo referentu. 1944 m. emigravo į užsienį, gyveno Vokietijoje, Augsburgėje, nuo 1949 m. apsigyveno JAV. Dirbo laikraščio „Naujienos“ redakcijoje, bendradarbiavo „Lietuvių dienose“. Dalyvavo Los Angeles dailių menų klubo veikloje.

Apdovanotas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino 4-ojo laipsnio ordinu. Laimėjo 1949 m. Lietuvių literatūros draugijos novelės konkursą, 1959 m. Draugo konkursą su romanu „Jo sužadėtinė“, 1965 m. Lietuvių bendruomenės konkurso jaunimo skaitymams II premiją už knygą „Šaunusis penketukas“, 1968 m. Lietuvių rašytojų draugijos literatūrinę premiją už atsiminimus „Dangus debesyse“.

Rašyti pradėjo 1912 m. „Šaltinyje“ išspausdinęs trumpą vaizdelį. Tuometėje spaudoje publikavo trumpus apsakymus, vaizdelius, apybraižas Juozo Švaisto slapyvardžiu. Aktyviai dalyvavo Nepriklausomos Lietuvos kariniame ir kultūriniame gyvenime, rašė publicistinius straipsnius, recenzijas.

Pirmoji apsakymų knyga „Šilkinė suknelė“ išleista 1927 m. Iki emigracijos pasirodė dar du apysakų ir apsakymų rinkiniai. Išleido studiją apie L. Jucevičių (1930). Redagavo knygą „Pasaulio lietuviai“ (1935), išvertė F. Dostojevskio romaną „Nusikaltimas ir bausmė“ (1929–1930). Tačiau produktyviausi metai buvo jau emigracijoje, kai išleido dar 13 knygų: novelių, apybraižų, pasakų, apysakų ir vaizdelių rinkiniai, 4 romanai, atsiminimų rinkinys „Dangus debesyse“, bendradarbiavo periodinėje spaudoje, aktyviai reikėsi kultūriniame gyvenime.

Kūryba publikuota rinkiniuose: „Balys Sruoga mūsų atsiminimuose“ (1974), „XXVII knygos mėgėjų metraštis“ (T. 2, 2004), „Gabija“ (1954), „Gėrio šviesa“ (2003), „Gira L. Mūsų Tėvynė“ (1930), „Gubos“ (1927), „Gustaitis M. Stilistika“ (1923), „Lembertas P. Tau sesute“ (1969), „Lietuvių beletristikos antologija“ (D. 1, 1957), „Lietuvos laukai“ (1970), „Lithuanian writers in the West“ (1979), „Neužmirštamas Vaižgantas“ (2009), „Pasaka "Eglė žalčių karalienė" (T. 6, kn.2, 2013), „Tremties metai“ (1947) ir kt.

Bendradarbiavo Lietuvos ir išeivijos periodinėje spaudoje: „Ateitis“, „Darbas“, „Dirva“, „Draugas“, „Gaisai“, „Gimtoji kalba“, „Iliustruotoji Lietuva“, „Karys“, „Keturi vėjai“, „Kultūra“, „Kultūros barai“, „Lietuva“, „Lietuvių balsas“, „Lietuvių dienos“, „Lietuvos aidas“, „Lietuvos studentas“, „Margutis“, „Mūsų pastogė“, „Mūsų žinynas“, „Naujienos“, „Naujoji Romuva“, „Pradai ir žygiai“, „Pradalgė“, „Prie Nemunėlio“, „Sekmoji diena“, „Skaitymai“, „Šaltinis“, „Tauta ir žodis“, „Vairas“, „Varpas“, „Žinynas“ ir kt.

Pasirašinėjo: J. Švaistas, Mykolas Telėšius, P. Dulakis, Jonas Talalas.

Knygos

- Aukso kirvis : rinktinės mūsų žmonių pasakos / parengė Juozas Švaistas ; [viršelis ir iliustracijos Vyt. Ignatavičiaus-Igno]. - [Chicago, Ill. : s.n.], 1952. - 224 p. : iliustr.*
- Dangus debesyse : autoriaus išgyvenimai 1918-1919 metais / Juozas Švaistas. - London : Nida, 1967. - 325 p.*
- Eldorado : apyskaitės ir vaizdeliai / Juozas Švaistas. - Hannover : Bendrija, 1953. - 150, [1] p.*
- Jo sužadėtinė : premijuotas romanas / Juozas Švaistas ; [aplankas J. Pilipausko]. - [Chicago, Ill.] : Lietuviškos knygos klubas, 1959. - 394 p.*
- Karnavalo aikštėje : novelės / Juozas Švaistas. - London : Nida, 1972. - 284, [3] p.*
- Knygnešių pėdsakais : romanas / Juozas Švaistas. - Weinheim : Bendrija, 1955. - 295 p.*
- Liudviko Adomo Jucevičiaus asmuo ir reikšmė / Juozas M. Balčiūnas. - Kaunas : [s.n.], 1930. - 37 p.*
- Meilės vardu : novelės / J. Švaistas. - [Kaunas] : Sakalas, [1937]. - 265, [4] p.*
- Naujan gyveniman : apysakos / J. Švaistas ; viršelį piešė A. Šepetys. - Kaunas : Spaudos fondo leidinys, 1928. - 182, [1] p.*
- Paskutinį kartą tave klausiu : romanas / Juozas Švaistas. - Würzburg : Vismantas, 1948. - 169 p.*
- Petras Širvokas : nuotykių nuotykių žemėje, pragare ir danguje : trijų dalių senų ir senesniųjų laikų vaizdas, parašytas lietuvių pasakų motyvais / Juozas Švaistas ; [viršelį piešė Mikas Šileikis]. - Chicago, Ill. : Chicagos Lietuvių Literatūros draugija, 1952. - 228, [2] p.*
- Pirmieji karo mokyklos žygiai / kapitonas Balčiūnas. - [Kaunas] : [s.n.], [1928]. - 6 p.*
- Rašau sau : tremtinės užrašai / J. Švaistas. - Bad Wörishofen : [s.n.], 1947. - 80 p.*
- Siela lagamine : novelės / J. Švaistas. - Weilheim-Teck : Atžalynas, 1948. - 144 p.*
- Šaunus penketukas : [mokykliniam jaunimui] / Juozas Švaistas ; [ilustravo Zita Sodeikienė]. - [Čikaga] : JAV LB Kultūros fondas, 1969. - 77, [1] p. : iliustr.*
- Šilkinė suknelė ; Kerpių berniūkštis : apysakos / J. Švaistas. - Kaunas : "Vairo" b-vės leidinys, 1927. - 248 p.*
- Trys žodžiai, arba Gyvenimo magija / Juozas Švaistas. - Chicago, Ill. : Draugo spaustuvė, 1958. - 176 p. - Viršelio antr.: Trys žodžiai. - Taip pat vartojama antr.: Gyvenimo magija. - S*
- Žiobriai plaukia : romanas / Juozas Švaistas ; [aplanką piešė P. Jurkus]. - [Chicago, Ill.] : Lietuviškos knygos klubas, 1962. - 233 p.*

Vertimai

- Достоевский Ф. М. Nusikaltimas ir bausmė : šešių dalių romanas su epilogu / F. M. Dostojevskis ; vertė J. M. Balčiūnas. - Kaunas : „Universitas“, 1929-1930. - 6 d. - Tikrasis vert. vardas: Juozas Švaistas. - Orig. antr.: Преступление и наказание.*

Redaktorius

- Karys : [laikraštis] / [redaktorius Petras Ruseckas]. - Kaunas : Generalinio štabo Literatūros skyrius, 1920-1945, 1991-. - 26-37 cm. - Red.: Juozas Balčiūnas, 1928, Nr. 42-1936, Nr. 11.*
- Kovos metai dėl savosios spaudos / [K.J. Avižonis ... et al.] ; redagavo Vytautas Bagdanavičius, Petras Jonikas, Juozas Švaistas Balčiūnas. - Chicago : Lietuvių bendruomenė, 1957. - 365, [2] p.*
- Lietuvių archyvas : bolševizmo metai. - 3-ioji laida. - Kaunas : Studijų biuro leidinys, 1942.*
[T.] 1 / [redaktorius J. Balčiūnas]. - 1942. - IX, 310 p. : iliustr., faks., lent., portr.
[T.] 2 / [redaktorius J. Balčiūnas (Juozas Švaistas)]. - 1942. - IX, 310 p. : lent.
[T.] 3 / [redaktorius J. Balčiūnas]. - 1942. - X, 310 p. : lent.

- Pasaulio lietuviai / redagavo P. Ruseckas. - Kaunas : Draugija užsienio lietuviams remti, 1935. - 363, V p., [8] iliustr. lap. : iliustr.*

Šaltiniai

- Blaževičius P. Kai kurie Rokiškio krašto kultūros istorijos bruožai (iki 1940 m.). - Rokiškis, 1994. - P. 32.*
- Egodokumentika Aukštaitijos knygos kultūros kontekste. - Vilnius, 2018. - P. 211-225.*

- Egzodo rašytojai.* – Vilnius, 1994. – P. 741-744.
- Encyclopaedia Lituanica.* – Boston, 1970, vol. 1, p. 247-248.
- Grigonis M. Raštai.* – Vilnius, 2008. - P. 277-278.
- JAV lietuviai.* – Vilnius, 1998-2002. – T. 2 (2002), p. 366.
- Kaributas I. Teatrinio vargo kelias.* – Roma, 1977. – P. 124.
- Keliuotis A. Kūrybos rinktinė.* – Vilnius, 2015. - P. 208-210.
- Kuizininienė D. Lietuvių literatūrinis gyvenimas Vakarų Europoje 1945-1950 m.* – Vilnius, 2003. – P. 261-262.
- Kūrybos keliais.* – 1923, p. 23-28.
- Lietuva.* - Vilnius, 2008-2015. - [T.] 4(2015), p. 540-541.
- Lietuviškoji tarybinė enciklopedija.* – Vilnius, 1976-1985. – T. 11(1983), p. 15
- Lietuvių egzodo literatūra, 1945-1990.* – Chicago, 1992. – P. 302-303, 317-319.
- Lietuvių enciklopedija.* – Boston, 1953-1985. – T. 2(1954), p. 81; T. 37(1985), p. 59
- Lietuvių išėivijos spaudos bibliografija, 1945-2000.* – Vilnius, 2002. – T. 1, p. 15, 4441, 4444, 4456-4457, 4459, ir kt.
- Lietuvių literatūra svetur, 1945-1967.* – Chicago, 1967. – P. 176.
- Lietuvių literatūros enciklopedija.* – Vilnius, 2001. – P. 497.
- Lietuvių literatūros istorija. T. 3, d. 1.* – Vilnius, 1961. – P. 434-436.
- Lietuvių Veteranų Sąjungos Ramovės pirmas dešimtmetis, 1950-1960.* – Chicago, 1962. – P. 118-119.
- Mackus A. Ir mirtis nebus nugalėta.* – Vilnius, 1994. – P. 247-249.
- Mano pasaulžiūra.* – [Chicago, Ill.], 1958. – P. 297-298.
- Masilionis J. Lietuvių literatūra.* – Chicago, 1977. – P. 274.
- Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija.* – Vilnius, 1966-1971. – T. 3 (1969), p. 437.
- Narūnė J. Trys ir viena.* – Chicago, 1972. – P. 130-161.
- Naujokaitis P. Lietuvių literatūros istorija.* – Chicago, 1973-1976. – T. 2, p. 482-491.
- Prėskienis B. Šiaulių krašto literatūros panorama .* – Šiauliai, 2003. – P. 466-467.
- Raila B. Laumės juosta.* – London, 1966. – P. 181-192.
- Raila B. Raibas agavas.* – London, 1983. – P. 42-71.
- Sruoga B. Verpetai ir užuovėjos.* – Vilnius, 1990. – P. 244-250.
- Šemerys S. Žmonės mano gyvenime.* – Klaipėda, 1997. – P. 11-12.
- Šimkus J. Realizmo kryptimi.* – Vilnius, 1970. – P. 268-270.
- Tarybų Lietuvos enciklopedija.* – Vilnius, 1985-1988. – T. 4 (1988), p. 227.
- Tarp Rokiškio ir Obelių: kaimai ir žmonės.* – Vilnius, 2012. - P. 151-156.
- Vaičiulaitis A. Knygos ir žmonės.* – Vilnius, 1992. – P. 456-459.
- Vanagas V. Lietuvių rašytojų sąvadas.* – Vilnius, 1996. – P. 190.
- Visuotinė lietuvių enciklopedija.* – Vilnius, 2001-2015. - [T.] 23(2013), p. 301-302.
- Žurnalistikos enciklopedija.* – Vilnius, 1997. – P. 50.

- Aidai.* – 1948, Nr. 20, p. 474-476; 1952, Nr. 10, p. 473-474; 1956, Nr. 4, p. 184-185; 1961, Nr. 3, p. 144; 1967, Nr. 10, p. 460-461; 1970, Nr. 4, p. 191-192; 1974, Nr. 3, p. 143-144.
- Akademikas.* – 1938, Nr. 1, 3 virš.
- Akiračiai.* – 1968, Nr. 2, p. 13-14; Nr. 4, p. 12; 1989, Nr. 7, p. 13.
- Ateitis.* – 1954, Nr. 3, p. 69; 1969, Nr. 2, p. 46; 1976, Nr. 4, p. 188;
- Books Abroad.* – 1974, t. 48, nr. 1, p. 194.
- Darbas.* – 1920, geg. 5 (Nr. 33), p. 2.
- Darbininkas.* – 1978, rugs. 21.
- Dienovidis.* – 1938, Nr. 1, p. 49-50.
- Dirva.* – 1973, rugpj. 24; 1978, spal. 19.
- Draugas.* – 1952, Nr. 137, p. 7; Nr. 139, p. 1; Nr. 286, d. 2, p. 4; 1956, Nr. 118, d. 2, p. 4; 1958, Nr. 168, d. 2; Nr. 198, d. 2, p. 1; 1959, Nr. 38, d. 2, p. 1; 1960, Nr. 25, d. 2, p. 6; 1961, kovo 4, 18, 27; 1967, Nr. 211, d. 2, p. 3; 1968, liep. 20, p. 7; 1970, birž. 20; 1976, kovo 13; 1973, gruog. 8; 1978, rugs. 26, 30; spal. 5, 16.
- Draugija.* – 1938, Nr. 1, p. 20.
- Europos lietuvis.* – 1959, Nr. 10, p. 2; 1962, Nr. 17, p. 2-3.
- Gimtasis Rokiškis.* – 1991, bal. 6; bal. 17; 2011, saus. 6, p. 8. 2015, liep. 18, p. 10-11, liep. 25, p. 10-11.
- Jaunoji karta.* – 1938, Nr. 5.
- Karys.* – 1951, p. 8-9; 1952, Nr. 2, p. 43-44; 1953, Nr. 1, p. 22; 1961, Nr. 5, p. 155-156; Nr. 6, p. 189; 1966, Nr. 9, p. 284; 1967, Nr. 9, p. 288; 1978, Nr. 9, p. 393; 1992, Nr. 8, p. 21.
- Kultūra.* – 1927, Nr. 11/12, p. 489-493.
- Kultūros barai.* – 1989, Nr. 9, p. 38-39.
- Laisvoji Lietuva.* – 1956, Nr. 12, p. 5; 1961, kovo 10.
- Lietuva.* – 1927, liep. 7 (Nr. 150).
- Lietuviai Amerikos vakaruose.* – 1978, Nr. 9.
- Lietuvis.* – 1927, rugpj. 31 (Nr. 193).
- Lietuvių dienos.* – 1955, Nr. 10, p. 11; 1960, geg., p. 20.
- Lietuvos aidas.* – 1937, Nr. 542.
- Lietuvos studentas.* – 1930, spal. 1, p. 4.
- Literatūra ir menas.* – 2001, bal. 6, p. 6.
- Margutis.* – 1950, Nr. 4, p. 5-7; 1951, Nr. 4, p. 9; Nr. 9, p. 18-19; 1952, Nr. 1-9; Nr. 7, p. 15; 1963, Nr. 2, p. 20.
- Metmenys.* – 1971, kn. 20, p. 167-171.
- Mūsų pastogė.* – 1955, Nr. 50-52.
- Naujienos.* – 1956, Nr. 65, d. 2, p. 1-2; 1959, Nr. 61, d. 2, p. 6; 1961, kovo 24; 1962, Nr. 101, p. 5-7; 1971, bal. 2; 1978, rugs. 26; lapkr. 11.
- Naujoji vaidilutė.* – 1938, Nr. 2, p. 75-80.
- Nepriklausoma Lietuva.* – 1961, kovo 29.
- Pasaulio lietuvis.* – 1968, Nr. 36, p. 615; 1969, Nr. 3, p. 60.
- Pergalė.* – 1968, Nr. 2, p. 184; Nr. 12, p. 176; 1970, Nr. 6, p. 183.

Prie Nemunėlio. – 1991, Nr. 5, p. 1.

Pradai ir žygiai. – 1927, Nr. 3/4, p. 320-321.

Rokiškio pragiedruliai. – 1998, rugs. 18, p. 7.

Sandara. – 1952, Nr. 48, p. 4.

Tarp knygų. – 1991, Nr. 1, p. 39; 2016, Nr. 1, p. 44.

Tėvynė. – 1952, Nr. 51, p. 2.

Tėvynės sargas. – 1978, Nr. 3, p. 64.

Tėviškės žiburiai. – 1958, Nr. 4, p. 5; 1970, bal. 23; 1971, rugs. 2; 1978, , spal. 12; lapkr. 16; 1979, saus. 11, p. 7.

Trinitas. – 1992, Nr. 4, p. 5-7.

Vienybė. – 1961, kovo 10 (Nr. 10), 24 (Nr. 12), p. 3.

Vilniaus balsas. – 1941, kovo 16, p. 3.

Židinys. – 1937, Nr. 11, p. 499-501.